

ISSN 2075-1834 (Print)

KARAZIN UNIVERSITY
CLASSICS AHEAD OF TIME

The Journal of V. N. Karazin
Kharkiv National University

Series: Law

Вісник Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
серія

ПРАВО

29'2020

ISSN 2075-1834

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

ВІСНИК
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

СЕРІЯ «ПРАВО»

ВИПУСК 29

Серія започаткована 2006 року

Харків 2020

Вісник має на меті висвітлення широкого кола актуальних політико-правових проблем, серед яких: проблеми становлення і розвитку громадянського суспільства і правової держави в Україні; забезпечення прав людини; боротьби зі злочинністю і захисту громадського порядку; удосконалення національного законодавства та правозастосовної практики.

Для юристів, політиків, науковців і практичних працівників, аспірантів і студентів, а також усіх, хто цікавиться питаннями правової теорії та юридичної практики.

Вісник є фаховим виданням у галузі юридичних наук, Наказом Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 р. № 409 (додаток 1) включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України з юридичних наук за спеціальностями: 081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність» і 293 «Міжнародне право».

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 9 від 25.05.2020 р.)

Редакційна колегія:

Голова:

Кагановська Т. Є., доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Заслужений юрист України, Україна, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4427-2038>

Заступники Голови:

Головко О.М., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8969-3517>

Пашков В. М., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного, господарського та екологічного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, <http://orcid.org/0000-0001-9489-7768>

Редакційна колегія:

Гавриленко О. А., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5554-4919>

Користін О. Є., доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, заступник директора ДНДІ МВС України, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9056-5475>

Сиройд Т. Л., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-8165-4078>

Ахмедшин Р. Л., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики Томського державного університету, РФ, ResearcherID: O-8385-2014

Россіхіна Г. В., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8436-049X>

Мацей М. Й., доктор юридичних наук, доцент Люблінського католицького університету імені Івана Павла II, Польща, <https://orcid.org/0000-0003-4982-8936>

Даньшин М. В., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного Інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3465-5219>

Храмцов О. М., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

Житний О. О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0795-626X>

Серьогін В. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного і муніципального права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1973-9310>

Лук'янець Д. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1770-9027>

Мічурін Є. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

Відповідальний редактор:

Слінько Д. С., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7793-3667>

Адреса редколегії:

61022, Україна, м. Харків, майдан Свободи 6, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, юридичний факультет.

Електронна адреса: lawbulletin@karazin.ua, HNU_vesnik@ukr.net.

Сайт: <http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/>

Статті пройшли подвійне сліпе рецензування.

Свідectво про державну реєстрацію КВ № 24005-13845Р від 19.06.2019

ISSN 2075-1834

Ministry of Education and Science of Ukraine

V. N. Karazin Kharkiv National University

THE JOURNAL
of V.N. Karazin Kharkiv National University

THE SERIES "LAW"

ISSUE 29

Series founded 2006

Kharkiv 2020

The Journal aims to cover a wide range of relevant political and legal issues, among them: the problems of the formation and development of civil society and the rule of law in Ukraine; ensuring human rights; the fight against crime and the protection of public order; improvement of national legislation and enforcement practice.

For lawyers, politicians, scholars and practitioners, graduate students and students, as well as anyone interested in legal theory and jurisprudence.

The Journal is a specialized publication in the field of legal sciences, Ministry of Education and Science of Ukraine from 17.03.2020 y. № 409 (Annex 1) are included in the category "B" list of scientific professional publications of Ukraine in the field of Jurisprudence: 081 «Law», 262 «Law enforcement» and 293 «International Law».

Approved for printing by a decision of the Academic Council of the V.N. Kharkiv National University (protocol № 9 from 25.05.2020)

Editorial board:

Head:

Kaganovska T., Doctor of Laws, Professor, Dean of the Faculty of Law, VN Karazin Kharkiv National University, Honored Lawyer of Ukraine, Ukraine, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4427-2038>.

Vice-Chairmen:

Holovko O., Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of State and Legal Disciplines of VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8969-3517>

Pashkov V., Doctor of Laws, Associate Professor, Head of the Department of Civil, Economic and Environmental Law, Poltava Law Institute, Yaroslav Mudryi National Law University, <http://orcid.org/0000-0001-9489-7768>

Editorial board

Havrylenko O., Doctor of Law, Professor, Professor, Department of International and European Law, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5554-4919>

Koristin O., Doctor of Laws, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Deputy Director of the State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9056-5475>

Syroid T., Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of International and European Law, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-8165-4078>

Akhmedshin R., Doctor of Laws, Professor, Professor, Department of Forensics, Tomsk State University, Russian Federation, ResearcherID: O-8385-2014

Rossikhina G., Doctor of Laws, Professor, Professor, Department of State and Legal Disciplines, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8436-049X>

Maciej M., Doctor of Laws, Associate Professor, Lublin Catholic University of John Paul II, Poland, <https://orcid.org/0000-0003-4982-8936>

Danshin M., Doctor of Laws, Professor, Professor, Department of Law of National Security and Legal Work, Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3465-5219>

Khramtsov O., Doctor of Law, Associate Professor, Professor, Department of Criminal Law, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

Zhitnyi O., Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminal Law Disciplines of VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0795-626X>

Seryogin V., Doctor of Laws, Professor, Professor, Department of Constitutional and Municipal Law, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-1973-9310>

Lukyanets D., Doctor of Laws, Professor, Professor, Department of State and Legal Disciplines, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1770-9027>

Michurin E., Doctor of Laws, Professor, Professor of the Department of Civil Law Disciplines of VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

Responsible Editor:

Slinko D., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor, Department of Criminal Law, VN Karazin Kharkiv National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7793-3667>

Address editorial board:

61022, Ukraine, Kharkiv, Svobody Sq 6, V.N. Karazin Kharkiv National University, Faculty of Law (cab-425a).

E-mail address: lawbulletin@karazin.ua, HNU_vesnik@ukr.net.

Website: <http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/>

The articles have been double-blinded review.

Certificate of state registration KV № 24005-13845P from 19.06.2019.

ЗМІСТ

ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КАРАЗІНА – 215 РОКІВ

Головко О. М.	
ПОГЛЯДИ В. Н. КАРАЗІНА НА ДЕРЖАВУ І ПРАВО	14
Кагановська Т. Є.	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗДОБУТТЯ (ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО КАРАНТИНУ	22

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Волошенюк О. В.	
ПРАВОВИЙ РЕАЛІЗМ ЯК НАПРЯМ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	29
Воронова І. В.	
ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ, ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ КОНФЛІКТІВ І ОБМЕЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ – ВАЖЛИВА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОПОВАГИ	36
Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л.	
ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ ПІД ЧАС ВОЄН, ЩО ВЕЛИ ДЕРЖАВИ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ	46
Лук'янець Д. М.	
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД І ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	54
Передерій О. С., Григоренко Є. І.	
ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНИХ ОСНОВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	60
Шевченко О.	
СПРОБИ ПРАВОВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ІНТЕРЕСІВ РОСІЙСЬКОГО САМОДЕРЖАВСТВА У ПЕРЕБІГУ РОБОТИ НАД «ПРАВАМИ, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД» 1743 Р.	67

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Воронов М. М.	
КОНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ЧИ ПОТРІБЕН ДОСВІД ФРАНЦІЇ?	76
Градова Ю. В., Артамонова М. Г.	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В УКРАЇНІ	84
Гудзь Л. В.	
ПОЛЬСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МОДЕЛІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	91
Гришко Л. М.	
ПРАВО МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	97
Зубенко Г. В.	
КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД, ПЕРШИЙ ПРОТОКОЛ ДО КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛА ВИБОРЧОГО ПРАВА УКРАЇНИ	107
Костицька І. О.	
ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕПУТАТА ПАРЛАМЕНТУ ЯК ПРОЯВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ПЕРЕД НАРОДОМ І ЛЮДИНОЮ	113
Макаров М. В.	
ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА: JUS SOLI та JUS SANGUINIS	120

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Воронов К. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ЮРИСДИКЦІЇ ТА ПРОВАДЖЕННЯ В СПОРТИВНОМУ АРБІТРАЖНОМУ СУДІ В ЛОЗАННІ	127
Навроцька Ю. О.	
ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ АРБІТРАБІЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї	133

Trisadini Prasastinah Usanti

РИЗИК ПОМ'ЯКШЕННЯ ЗАКОНУ ПРО ПРАВА ТОВАРНИХ ЗНАКІВ ЯК ГАРАНТІЯ КРЕДИТНОГО БАНКУ138

Селевко В. Б., Федосенко Н. А.

ЩОДО ПРОГАЛИН В ІПОТЕЧНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДМЕТА ІПОТЕКИ145

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**Кулачок-Тітова Л. В.**

ПРАВО НА ГІДНЕ ЖИТТЯ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ152

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**Агапова О. В.**

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ162

Веселова Л. Ю.

КІБЕРНЕТИЧНІ ЗАГРОЗИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СПРИЙНЯТТЯ ЇХ В УКРАЇНІ169

Залєвський В. Е.

ПОРЯДОК НАДАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК У ВЛАСНІСТЬ З ТОЧКИ ЗОРУ СТРУКТУРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ176

Ростовська К. В., Гришина Н. В.

МЕДІАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МІФ ЧИ РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ182

Рибалка К. І.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ ЗАПАСУ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР189

Солошкіна І. В.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ197

Стародубцев А. А., Стебелєв А. М.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ206

Панюкова Д.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ213

Пахомова І. А.

КАРАНТИН: ПРАВОВІ ПОШУКИ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОГРЕСИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ221

Плотнікова К. О.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ226

Яковлєв П. О.

ПРАВОВІ ЗАБОРОНИ ЯК ЗАСІБ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ232

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**Пашенко Є. М.**

НАСИЛЬНИЦЬКИЙ ЗЛОЧИН ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ (ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, КЛАСИФІКАЦІЯ)238

Терпелюк Є. В.

СУБ'ЄКТИВНЕ СТАВЛЕННЯ ОСОБИ ДО ЗЛОЧИНУ ТА ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА246

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Коваленко А. В.	
ФОТОГРАМЕТРИЧНИЙ МЕТОД СУДОВОЇ ФОТОЗЙОМКИ	253
Солнцева Х. В., Зал Д. О.	
ЩОДО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	261

РЕФОРМА СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Рибалко Г. С.	
«АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ». ЧИ ВАРТО ЇЇ СКАСОВУВАТИ?	268

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Банах С. В.	
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОКУРАТУРИ	276
Войціховський А. В.	
ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (МІЖНАРОДНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)	281
Гнітій А. О.	
ПРАВОВА ПРИРОДА РОБОЧИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АГЕНЦІЇ З ПРИКОРДОННОЇ ТА БЕРЕГОВОЇ ОХОРОНИ	289
Зіняк Л. В., Риндич Д. С.	
ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЄС У СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	299
Моїсєєнко О. М.	
МЕДІАЦІЯ В СИСТЕМІ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЗА УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС 2014 Р.	309
Онїщенко В. В.	
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА	318
Перепьолкін С. М.	
КОДИФІКАЦІЯ ТА ПРОГРЕСИВНИЙ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО МИТНОГО ПРАВА	324
Сироїд Т. Л.	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ООН ЩОДО ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ	332
Тітов Є. Б.	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ТА ПЕРСОНАЛУ НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	341
Філяніна Л. А.	
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У «ВІЙНІ» ІЗ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	348
Фомін П. В.	
ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	354
Фоміна Л. О.	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА МІЖНАРОДНОМУ РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	361
Шамрасва В. М.	
ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ЄС: ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ	369
Шевченко А. Л.	
ДОТРИМАННЯ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСУ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	378

СОДЕРЖАНИЕ

ХАРЬКОВСКОМУ УНИВЕРСИТЕТУ ИМЕНИ КАРАЗИНА – 215 ЛЕТ

Головко А. Н. ВЗГЛЯДЫ В. Н. КАРАЗИНА НА ГОСУДАРСТВО И ПРАВО	14
Кагановская Т. Е. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА НА ПОЛУЧЕНИЕ (ВЫСШЕГО ЮРИДИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННОГО КАРАНТИНА	22

ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА; ИСТОРИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ И ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

Волошенюк А. В. ПРАВОВОЙ РЕАЛИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОЙ ЮРИСПРУДЕНЦИИ	29
Воронова И. В. ПРЕОДОЛЕНИЕ ПРАВОВОГО НИГИЛИЗМА, РАЗРЕШЕНИЕ ЮРИДИЧЕСКИХ КОНФЛИКТОВ И ОГРАНИЧЕНИЕ ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ПРАВОМ – ВАЖНАЯ ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВООУВАЖЕНИЯ	36
Гавриленко А. А., Сыроед Т. Л. ПРАВОВОЙ СТАТУС ЛИЧНОСТИ В ПЕРИОД ВОЙН, КОТОРЫЕ ВЕЛИСЬ ГОСУДАРСТВАМИ ДРЕВНЕГО ВОСТОКА	46
Лукьянец Д. Н. СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД И ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ	54
Передерий А. С., Григоренко Е. И. ЭВОЛЮЦИЯ НОРМАТИВНЫХ ОСНОВ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА	60
Шевченко А. ПОПЫТКИ ПРАВОВОГО ЗАКРЕПЛЕНИЯ ИНТЕРЕСОВ РОССИЙСКОГО САМОДЕРЖАВИЯ В ХОДЕ РАБОТЫ НАД «ПРАВАМИ, ПО КОТОРЫМ СУДИТСЯ МАЛОРОССИЙСКИЙ НАРОД» 1743 Г.	67

КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; МУНИЦИПАЛЬНОЕ ПРАВО

Воронов М. Н. КОНСТИТУЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В СФЕРЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ: НУЖЕН ЛИ ОПЫТ ФРАНЦИИ?	76
Градова Ю. В., Артамонова М. Г. КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ БУЛЛИНГА В УКРАИНЕ	84
Гудзь Л. В. ПОЛЬСКАЯ И УКРАИНСКАЯ МОДЕЛИ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	91
Гришко Л. Н. ПРАВО МУНИЦИПАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ГОСУДАРСТВАХ-ЧЛЕНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ВОПРОСЫ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	97
Зубенко А. В. КОНВЕНЦИЯ О ЗАЩИТЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И ОСНОВНЫХ СВОБОД, ПЕРВЫЙ ПРОТОКОЛ КОНВЕНЦИИ И ПРАКТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА КАК ИСТОЧНИКИ ИЗБИРАТЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАИНЫ	107
Костицкая И. А. ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ДЕПУТАТА ПАРЛАМЕНТА КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ПЕРЕД НАРОДОМ И ЧЕЛОВЕКОМ	113
Макаров М. В. ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЕ ПРИНЦИПЫ ИНСТИТУТА ГРАЖДАНСТВА: JUS SOLI И JUS SANGUINIS	120

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ГРАЖДАНСКИЙ ПРОЦЕСС; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

Воронов К. М. ОСОБЕННОСТИ ЮРИСДИКЦИИ И ПРОИЗВОДСТВА В СПОРТИВНОМ АРБИТРАЖНОМ СУДЕ В ЛОЗАННЕ	127
--	-----

Навроцкая Ю. А.	
ОСОБЕННОСТИ УСТАНОВКИ АРБИТРАБЛЬНОСТИ В СТРАНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СЕМЬИ	133
Trisadini Prasastinah Usanti	
РИСК СМЯГЧЕНИЯ ЗАКОНА О ПРАВАХ ТОВАРНЫХ ЗНАКОВ КАК ГАРАНТИЯ КРЕДИТНОГО БАНКА	138
Селевко В. Б., Федосенко Н. А.	
КАСАЕМО ПРОБЕЛОВ В ИПОТЕЧНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРЕДМЕТА ИПОТЕКИ	145

ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Кулачок-Титова Л. В.	
ПРАВО НА ДОСТОЙНУЮ ЖИЗНЬ ПОЖИЛЫХ ЛЮДЕЙ И ПРОБЛЕМЫ ЕГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ	152

АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО; ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРАВО

Агапова Е. В.	
О НЕОБХОДИМОСТИ РАЗРАБОТКИ КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ЭКСПЕРТНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВОСУДИЯ В УКРАИНЕ	162
Веселова Л. Ю.	
КИБЕРНЕТИЧЕСКИЕ УГРОЗЫ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОГО ВОСПРИЯТИЯ ИХ В УКРАИНЕ	169
Залевский В. Э.	
ПОРЯДОК ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ В СОБСТВЕННОСТЬ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ СТРУКТУРЫ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОИЗВОДСТВА	176
Ростовская К. В., Гришина Н. В.	
МЕДИАЦИЯ В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ: МИФ ИЛИ РЕАЛИИ СЕГОДНЯШНЕГО ДНЯ	182
Рыбалка К. И.	
ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ ЗЕМЕЛЬ ЗАПАСА УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕДУР	189
Солошкина И. В.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ	197
Стародубцев А. А., Стебелев А. М.	
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ПОНЯТИЯ АДВОКАТСКОЙ ЭТИКИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ: СОДЕРЖАНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ	206
Панюкова Д.	
АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ ЗАНЯТОСТИ УКРАИНЫ	213
Пахомова И. А.	
КАРАНТИН: ПРАВОВЫЕ ПОИСКИ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧНОЙ И ПРОГРЕССИВНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	221
Плотникова Е. А.	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ АКЦИЗНОГО НАЛОГООБОЖЕНИЯ В УКРАИНЕ	226
Яковлев П. А.	
ПРАВОВЫЕ ЗАПРЕТЫ КАК СПОСОБ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	232

КРИМИНАЛЬНОЕ ПРАВО И КРИМИНОЛОГИЯ; КРИМИНАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Пашенко Е. Н.	
НАСИЛЬСТВЕННОЕ ПРЕСТУПЛЕНИЕ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ (ПОНЯТИЕ, ПРИЗНАКИ, КЛАССИФИКАЦИЯ)	238

Терпелюк Е. В.	
СУБЪЕКТИВНОЕ ОТНОШЕНИЕ ЛИЦА К ПРЕСТУПЛЕНИЮ И ПРИНЦИПЫ УГОЛОВНОГО ПРАВА	246

**КРИМИНАЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС И КРИМИНАЛИСТИКА; СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ**

Коваленко А. В.	
ФОТОГРАММЕТРИЧЕСКИЙ МЕТОД СУДЕБНОЙ ФОТОСЪЕМКИ	253
Солнцева К. В., Зал Д. А.	
ЗАДЕРЖАНИЕ ЛИЦА В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ: ПРАКТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА	261

РЕФОРМА СУДЕБНЫХ И ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Рыбалко Г. С.	
«АДВОКАТСКАЯ МОНОПОЛИЯ». СТОИТ ЛИ ЕЕ ОТМЕНЯТЬ?	268

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

Банах С. В.	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОКУРАТУРЫ	276
Войцеховский А. В.	
ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ (МЕЖДУНАРОДНЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ)	281
Гникий А. А.	
ПРАВОВАЯ ПРИРОДА РАБОЧИХ ДОГОВОРЕННОСТЕЙ ЕВРОПЕЙСКОГО АГЕНСТВА ПОГРАНИЧНОЙ И БЕРЕГОВОЙ ОХРАНЫ	289
Зиняк Л. В., Рындич Д. С.	
ИНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ МЕХАНИЗМ ЕС В СФЕРЕ БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ	299
Моисеенко Е. Н.	
МЕДИАЦИЯ В СИСТЕМЕ РАЗРЕШЕНИЯ СПОРОВ ПО СОГЛАШЕНИЮ ОБ АССОЦИАЦИИ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ЕС 2014 Г.	309
Онищенко В. В.	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ УНИВЕРСАЛЬНЫЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ МЕХАНИЗМ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	318
Перепелкин С. М.	
КОДИФИКАЦИЯ И ПРОГРЕССИВНОЕ РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТАМОЖЕННОГО ПРАВА	324
Сыроед Т. Л.	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ООН КАСАЕМЫЕ ОБРАЗОВАНИЯ В ОБЛАСТИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА	332
Титов Е. Б.	
ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ И ПЕРСОНАЛА НА ПРИМЕРЕ НЕКОТОРЫХ ИНСТИТУЦИЙ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА	341
Филянина Л. А.	
МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В «ВОЙНЕ» С ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ	348
Фомин П. В.	
ВНУТРЕННЯЯ СИСТЕМА УРЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ СПОРОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ	354
Фомина Л. А.	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ В СФЕРЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИИ НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ	361
Шамраева В. М.	
ПОЛИТИКА БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ ЕС: ЭВОЛЮЦИЯ ФОРМИРОВАНИЯ	369
Шевченко А. Л.	
СОБЛЮДЕНИЕ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСА ВО ВРЕМЯ НАЗНАЧЕНИЯ ПЕРСОНАЛА МЕЖДУНАРОДНОГО УГОЛОВНОГО СУДА	378

CONTENT

KARAZIN KHARKIV UNIVERSITY – 215 YEARS OLD

O. Holovko	
VN KARAZIN'S VIEWS ON THE STATE AND LAW	14
T. Kahanovska	
LEGAL SUPPORT AND ENFORCEMENT OF RIGHTS FOR OBTAINING (HIGHER LEGAL) EDUCATION IN THE CONDITIONS OF NATIONAL QUARANTINE	22

THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW; HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL SCIENCES

O. Voloshenyuk	
LEGAL REALISM AS DIRECTION OF SOCIOLOGICAL JURISPRUDENCE	29
I. Voronova	
OVERCOMING LEGAL NIGILISM, RESOLUTION OF LEGAL CONFLICTS AND RESTRICTION OF LAW ABUSING - VALIDITY BASIS OF LAW FORMATION	36
O. Havrylenko, T. Syroid	
LEGAL STATUS OF THE PERSONS DURING THE WARS THAT WERE FOUGHT BY THE STATES OF THE ANCIENT EAST	46
D. Luk'yanets	
SYSTEMIC APPROACH AND LEGAL LIABILITY	54
O. Perederii, E. Hryhorenko	
THE EVOLUTION OF THE NORMATIVE FOUNDATIONS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION AT THE PRESENT STAGE OF STATE FORMATION	60
O. Shevchenko	
AN ATTEMPTS OF THE LEGAL CONSIDERATION OF RUSSIAN AUTHOCRACY'S INTERESTS DURING THE WORK ABOUT THE «RULES WICH MALOROSSIAN PEOPLE USING FOR COURT», 1743	67

CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

M. Voronov,	
CONSTITUTIONAL CHANGES IN UKRAINE IN SHERE OF DECENTRALIZATION: DO WE NEED THE FRENCH EXPERIENCE?	76
Y. Hradova, M. Artamonova	
THE CONSTITUTIONAL AND LEGAL BASES OF COUNTERACTING BULLYING IN UKRAINE	84
L. Gudz	
POLISH AND UKRAINIAN MODELS OF DECENTRALIZATION: COMPARATIVE ANALYSIS	91
L. Hryshko	
RIGHT OF MUNICIPAL PROPERTY IN THE STATES OF THE EUROPEAN UNION: THE ISSUES OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL REGULATION	97
H. Zubenko	
CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS, PROTOCOL TO THE CONVENTION AND THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AS A SOURCES OF SUFFRAGE IN UKRAINE	107
I. Kostytska	
LEGAL RESPONSIBILITY OF A MEMBER OF PARLIAMENT AS A COMMITMENT OF STATE RESPONSIBILITY TO THE PEOPLE AND HUMAN	113
M. Makarov	
FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF THE INSTITUTION OF CITIZENSHIP: JUS SOLI AND JUS SANGUINIS	120

CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW

K. Voronov	
PECULIARITIES OF JURISDICTION AND PROCEEDINGS IN THE COURT OF ARBITRATION FOR SPORT IN LAUSANNE	127

Y. Navrotskaya	
FEATURES OF ESTABLISHING ARBITRABILITY IN THE COUNTRIES OF THE ROMANO-GERMANIC LEGAL SYSTEM	133
Trisadini Prasastinah Usanti	
MITIGATIONS RISK OF TRADEMARK RIGHTS LAW AS CREDIT BANK GUARANTEE	138
V. Selevko, N. Fedosenko	
ABOUT GAPS IN MORTGAGE LEGAL RELATIONS IN IMPLEMENTATION OF MORTGAGE SUBJECT	145

LABOR LAW; THE RIGHT TO SOCIAL SECURITY

L. Kulachok-Titova	
THE RIGHT TO A DECENT LIFE OF THE OLDER PERSONS AND THE PROBLEMS OF HIS PROVISION	152

ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCE LAW; INFORMATION LAW

O. Agapova	
IN REGARD TO NEED FOR WORKING OUT THE CONCEPT OF DEVELOPMENT OF EXPERT ENSURING OF JUSTICE IN UKRAINE	162
L. Veselova	
CYBER THREATS WITHIN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY PERCEPTION OF THEM IN UKRAINE	169
V. Zalieviskyi	
THE PROCEDURE OF LAND PLOTS OWNERSHIP ALLOTMENT IN TERMS OF ADMINISTRATIVE PROCEEDING STRUCTURE	176
K. Rostovska, N. Hryshyna	
MEDIATION IN ADMINISTRATIVE PROCEEDING: MYTH OR REALITY NOWADAYS	182
K. Rybalka	
INVENTORY OF STOCK LAND OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES	189
I. Soloshkina	
FOREIGN EXPERIENCE IN FINANCIAL SERVICES REGULATION AND ITS USE IN UKRAINE	197
A. Starodubtsev, A. Stebelev	
THE PRACTICAL APPLICATION OF THE CONCEPT OF ADVOCACY ETHICS AT THE PRESENT STAGE: CONTENT AND SIGNIFICANCE	206
D. Panukova	
ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE STATE EMPLOYMENT SERVICE OF UKRAINE	213
I. Pakhomova	
QUARANTINE: LEGAL SEARCH FOR A HIGH-TECH AND PROGRESSIVE DISTANCE LEARNING ORGANIZATION	221
K. Plotnikova	
LEGAL REGULATION OF EXCISE TAXATION IN UKRAINE	226
P. Yakovlev	
LEGAL PROHIBITIONS AS MEANS OF GOVERNMENT CONTROL ARE IN THE FIELD OF PROVIDING OF INFORMATIVE SAFETY	232

CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL ENFORCEMENT LAW

Y. Pashchenko	
VIOLENT CRIME OF MILITARY SERVICEMEN (NOTION, SIGNS, CLASSIFICATION)	238
Y. Terpeliuk	
SUBJECTIVE ATTITUDE OF A PERSON TO A CRIME AND PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW	246

**CRIMINAL PROCEDURE AND CRIMINALISTICS; FORENSIC EXAMINATION,
OPERATIVELY-SEARCH ACTIVITY**

A. Kovalenko	
PHOTOGRAMMETRIC METHOD OF FORENSIC PHOTOGRAPHY	253
K. Solntseva, Dmytro Zal	
CONCERNING DETENTION OF PERSONS IN CRIMINAL PROCEEDINGS: THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS	261

JUDICIAL AND LAW ENFORCEMENT REFORM

G. Rybalko	
"LAWYER'S MONOPOLY". SHOULD IT BE CANCELED?	268

INTERNATIONAL LAW

S. Banakh	
INTERNATIONAL EXPERIENCE OF THE PROSECUTOR'S OFFICE ORGANIZATION	276
A. Voitsikhovskyi	
INFORMATION SECURITY AS COMPONENT NATIONAL SECURITY SYSTEMS (INTERNATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE)	281
A. Hniti	
LEGAL NATURE OF THE WORKING ARRANGEMENTS OF THE EUROPEAN BORDER AND COAST GUARD AGENCY	289
L. Zinyak, D. Ryndych	
INSTITUTIONAL AND LEGAL MECHANISM OF THE EU IN THE SPHERE OF SECURITY AND DEFENCE	299
O. Moiseienko	
MEDIATION IN THE DISPUTE SETTLEMENT SYSTEM UNDER THE EU – UKRAINE ASSOCIATION AGREEMENT 2014	309
V. Onishchenko	
INTERNATIONAL UNIVERSAL INSTITUTIONAL MECHANISM FOR HUMAN RIGHTS PROTECTION IN BUSINESS SPHERE	318
S. Perepolkin	
CODIFICATION AND PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL CUSTOMS LAW	324
T. Syroid	
ORGANISATIONAL AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE UN's ACTIVITY CONCERNING HUMAN RIGHTS EDUCATION	332
I. Titov	
RESPONSIBILITY OF MEMBER STATES REPRESENTATIVES AND PERSONNEL ON THE EXAMPLE OF SOME EUROPEAN UNION INSTITUTIONS	341
L. Filianina	
INTERNATIONAL COOPERATION IN THE «WAR» WITH TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME	348
P. Fomin	
INTERNAL SYSTEM OF LABOR DISPUTES SETTLEMENT WITHIN INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS	354
L. Fomina	
LEGAL AND INSTITUTIONAL FRAMEWORK IN THE FIELD OF USE OF INFORMATION AT THE INTERNATIONAL REGIONAL LEVEL	361
V. Shamraeva	
EU SECURITY & DEFENSE POLICY: THE EVOLUTION OF FORMATION	369
A. Shevchenko	
UPHOLDING GENDER BALANCE IN THE RECRUITMENT OF STAFF OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT	378

УДК 341.232

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-29-38

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (МІЖНАРОДНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Войціховський А. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного
і міжнародного права факультету № 4
Харківського національного університету
внутрішніх справ,
Харків, проспект Льва Ландау, 27,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>

АНОТАЦІЯ: стаття присвячена дослідженню правових і організаційних засад забезпечення інформаційної безпеки держав у сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства. Проаналізовано теоретичні підходи до визначення сутності «інформаційна безпека» і «національна безпека», а також доведено їх взаємозв'язок.

Актуальність обраної теми наукового дослідження обумовлена тим, що протистояння в інформаційній сфері стає принципово новою сферою суперництва між державами. Швидкі темпи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, створення глобального інформаційного простору призвело до виникнення багатьох кібернетичних загроз у важливих сферах політичного, економічного, соціального, культурного життя суспільства. В роботі наведено результати аналізу інформаційної безпеки держави як чинника впливу на національну безпеку держави в цілому і, тим самим визначено інформаційну безпеку як складову частину національної безпеки.

З урахуванням масштабів глобального інформаційного виклику, неможливість вирішення зазначених проблем зусиллями окремих держав, у статті досліджується питання міжнародного співробітництва забезпечення міжнародної інформаційної безпеки у межах Організації Об'єднаних Націй. Розкривається зміст основних міжнародно-правових актів, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН, які вказують на загрози міжнародній безпеці інформаційного простору і необхідність прийняття державами спільних дієвих заходів у протидії викликам у зазначеній сфері.

Окрема увага в статті приділяється особливостям регіонального співробітництва держав у забезпеченні інформаційної безпеки в межах Європейського Союзу. Визначається, що цей напрям діяльності ЄС є одним із пріоритетних на сьогодні. Проаналізовані основні нормативно-правові акти ЄС, у яких представлений європейський підхід до проблеми забезпечення інформаційної безпеки. Дається загальна характеристика діяльності спеціалізованих органів ЄС (Європейське агентство з питань мережевої та інформаційної безпеки – ENISA, Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю), діяльність яких направлена на забезпечення інформаційної безпеки.

У статті досліджуються питання гарантування інформаційної безпеки України та захисту національного інформаційного простору. Розкриваються види реальних і потенційних інформаційних загроз для інформаційного простору України, а також надано практичні рекомендації щодо вдосконалення державної інформаційної політики та створення ефективної системи протидії загрозам кіберпростору.

Акцентується увага на тім, що державна інформаційна політика повинна відбивати нагальні питання, що склалися у міжнародній інформаційній сфері та сфері забезпечення інформаційної безпеки. Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів, основних принципів і завдань державної політики інформаційної безпеки потребує вдосконалення правових та організаційних механізмів управління інформаційною безпекою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інформаційна безпека, національна безпека, кібербезпека, інформаційний простір, кіберпростір, інформаційне суспільство, об'єкти критичної інфраструктури, Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз.

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ (МЕЖДУНАРОДНЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ)

Войцеховский А. В.,

кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры конституционного
и международного права факультета № 4
Харьковского национального университета
внутренних дел,
Харьков, проспект Льва Ландау, 27,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>

АННОТАЦИЯ: статья посвящена исследованию правовых и организационных основ обеспечения информационной безопасности государств в современных условиях развития информационного общества.

Проанализированы теоретические подходы к определению сущности «информационная безопасность» и «национальная безопасность». Приведены их связь и определено влияние информационной безопасности на национальную безопасность государства. Информационная безопасность рассматривается как составляющая национальной безопасности страны, а также как глобальная проблема защиты устойчивости международного информационного пространства.

Значительное внимание в статье уделяется анализу особенностей сотрудничества государств в обеспечении информационной безопасности в рамках ООН и ЕС. Раскрывается содержание основных международно-правовых актов, принятых этими организациями в сфере обеспечения международной информационной безопасности. Дается общая характеристика специальных органов ООН и ЕС, деятельность которых направлена на противодействие угрозам киберпространства.

Исследуются вопросы обеспечения информационной безопасности Украины и защиты национального информационного пространства. Раскрываются виды реальных и потенциальных информационных угроз информационного пространства Украины, а также даны практические рекомендации по совершенствованию государственной информационной политики и создания эффективной системы противодействия угрозам киберпространства.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информационная безопасность, национальная безопасность, кибербезопасность, информационное пространство, киберпространство, информационное общество, объекты критической инфраструктуры, Организация Объединенный Наций, Европейский Союз.

INFORMATION SECURITY AS COMPONENT NATIONAL SECURITY SYSTEMS (INTERNATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE)

Andrii Voitsikhovskiy,

Ph.D. in Law,

Associate Professor of the Department
of Constitutional and International Law
of Faculty 4 of Kharkiv National University
of Internal Affairs,
Kharkiv, Lev Landau avenue, 27,
e-mail: voitsihovsky@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5629-8852>

ANNOTATION: the article is devoted to the research of legal and organizational principles of ensuring information security of states in the modern conditions of development of information society. Theoretical approaches to the definition of the essence of «information security» and «national security» are analyzed and their interrelation is proved.

The urgency of the chosen topic of scientific research is caused by the fact that confrontation in the information sphere becomes a fundamentally new sphere of competition between the states. The rapid pace of development of information and communication technologies, creation of a global information space has led to many cybernetic threats in important spheres of political, economic, social and cultural life of society. The paper presents the results of the analysis of information security of the state as a factor of influence on the national security of the state as a whole, and thus defines information security as an integral part of national security.

Given the magnitude of the global information challenge, the inability to address these issues through the efforts of individual states, the article explores the issue of international cooperation in providing international information security within the United Nations. The contents of the basic international legal acts adopted by the UN General Assembly, which indicate the threats to the international security of the information space and the need for the states to take joint action to counter the challenges in the field.

Particular attention is paid to the peculiarities of regional cooperation of states in providing information security within the European Union. It is determined that this area of EU activity is one of the priorities for today. The main EU normative acts are analyzed, which present the European approach to the problem of information security. The general characteristics of the activities of the special bodies of the EU (European Union Agency for Network and Information Security - ENISA, European Cybercrime Centre), whose activities are aimed at providing information security, are given.

The article explores the issues of guaranteeing information security of Ukraine and protection of the national information space. The types of real and potential information threats to the information space of Ukraine are revealed, as well as practical recommendations are given on improving the state information policy and creating an effective system of counteracting cyberspace threats.

Emphasis is placed on the fact that state information policy should reflect urgent issues that have arisen in the international information and information security sphere. Effective implementation of strategic priorities, basic principles and tasks of the state information security policy requires improvement of legal and organizational mechanisms of information security management.

KEY WORDS: information security, national security, cybersecurity, information space, cyberspace, information society, critical infrastructure, United Nations, European Union.

Постановка проблеми. У сучасному світі кіберпростір, який не знає державних кордонів, стає найважливішим полем політичної, економічної, інформаційної та культурної конкуренції. По суті, кіберпростір завдяки швидким темпам розвитку інформаційно-комунікаційних технологій став простором нового «віртуального» типу, в якому стикаються інтереси різних політичних сил і різних

держав. Окрім того, багато протистоянь між розвідувальними відомствами різних країн, їх військовими структурами, а також економічні та інформаційні битви, включаючи економічне шпигунство і фінансові диверсії, розгортаються саме в кіберпросторі. Ця обставина визначає високу значимість процесів, що протікають в інформаційному просторі, для сучасного політичного аналізу, теорії і практики політичної науки і визнання інформаційної безпеки як елементу системи національної безпеки держави.

Актуальність. Актуальність обраної теми наукового дослідження обумовлена тим, що протистояння в інформаційній сфері стає принципово новою сферою протистояння між державами. Терміни та визначення з приставкою «кібер...» стали широко використовуватися як в міжнародних, так і у внутрішньодержавних дискусіях і документах, а також знайшли своє відображення в стратегічних доктринах окремих держав і міжнародних організацій (Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Рада Європи, Організація Північноатлантичного договору тощо).

Для України, яка зіткнулася із інформаційною війною, питання забезпечення інформаційної безпеки набули більш важливого значення. Зважаючи на це, розробка та вдосконалення основ забезпечення інформаційної безпеки є одним із найважливіших завдань держави.

Мета статті. Метою наукової статті є здійснення політико-правового аналізу сучасних загроз інформаційній безпеці та основних напрямів державної інформаційної політики в контексті забезпечення національної безпеки.

Завдання. Мета наукової статті досягається через виконання таких завдань: проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності «інформаційна безпека» і «національна безпека»; визначити вплив інформаційної безпеки на національну безпеку держави; дати загальну характеристику організаційно-правової основи міжнародного співробітництва держав у забезпеченні інформаційної безпеки в межах ООН і ЄС; дослідити питання забезпечення інформаційної безпеки України, з'ясувати види реальних і потенційних інформаційних загроз для інформаційного простору України, а також розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення державної інформаційної політики.

Огляд праць з даної проблематики. Дослідження сучасних загроз інформаційній безпеці держави ґрунтується на наукових здобутках відомих дослідників у сфері міжнародного права, безпекознавства, політології, соціології, теорії управління тощо, таких як О. Бандурка, І. Боднар, О. Волеводз, В. Горбулін, І. Забара, О. Запорожець, І. Івченко, У. Ільницька, Р. Калужний, А. Качинський, В. Конах, В. Ліпкан, А. Марущак, Г. Новицький, В. Пилипчук, Є. Скулиш, М. Стрельбицький, О. Тихомиров, Т. Ткачук та інші науковці, які присвятили свої праці питанням забезпечення національної безпеки. Серед зазначених авторами тем значне місце посідають теоретичні питання з окремих аспектів міжнародно-правових проблем забезпечення інформаційної безпеки, а також питання співробітництва в рамках окремих міжнародних організацій. Водночас, оскільки загрози інформаційній безпеці держави в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства є динамічними та постійно змінюються, відповідна проблематика наукових досліджень не втрачає своєї актуальності і донині.

Виклад основного матеріалу. У сучасній світоглядно-філософській думці існують два основні підходи до розуміння поняття «національна безпека». Фундатором першого, *реалістичного підходу* до розуміння даного поняття, є американський фахівець у галузі політичних наук Г. Морґентау, який визначив національну безпеку як недоторканість території та інститутів держави, зробивши наголос на воєнну і політичну безпеку, що складає традиційне розуміння. Другий підхід – *Human Security* – розвивався в межах ідеалістичної теорії міжнародних відносин і позначався аналізом воєнних, політичних, економічних, соціальних, гуманітарних, екологічних проблем [10].

Український законодавець, виходячи з другого підходу, за роки державної незалежності сформував потужну правову базу політики національної безпеки, основою для якої є чинна Конституція України. Зокрема, в ч. 1 ст. 3 Конституції України сформульовано концептуальні засади забезпечення безпеки людини: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою цінністю» [14]. У ч. 1 ст. 17 Конституції України чітко передбачено, що: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [14].

Правові засади національної безпеки України регламентуються Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. [13], в якому визначено понятійний апарат у сфері національної безпеки. До основних категорій, які становлять зміст національної безпеки України віднесено: «національна безпека України», «національні інтереси України», «державна безпека», «громадська безпека і порядок», «воєнна безпека» тощо.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» під національною безпекою України розуміється: «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [13]. При цьому в п. 6 ч. 1 ст. 1 даного Закону дається визначення загрозам національної безпеки України, а саме: «явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи

ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [13].

Виходячи з цих положень до об'єктів національної безпеки України слід віднести: *людина і громадянин* – їхні конституційні права і свободи та обов'язки; *суспільство* – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; *держава* – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність.

Оскільки національна безпека є комплексною системою, то вона має свої чисельні підсистеми, елементи, складові. До основних елементів національної безпеки можна віднести політичну, економічну, воєнну, соціальну, екологічну, інноваційну, науково-технологічну безпеку [17, с. 48].

Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, тотальну комп'ютеризацію, створення глобального інформаційного простору були сформовані принципово нові субстанції – інформаційне суспільство, кіберпростір, що мають безмежний потенціал і значний вплив на політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток держави. Саме створення інформаційного суспільства призвело до виникнення багатьох кіберзагроз у важливих сферах життєдіяльності суспільства (банківська, воєнна, критична інфраструктура тощо), тому до національної безпеки держави цілком виправдано відносять інформаційну безпеку як самостійний елемент національної безпеки.

Інформаційна безпека визнається правовим поняттям. Під ним розуміється стан захищеності національних інтересів України в інформаційній сфері, що визначається сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави [16, с. 4].

Глобалізація сучасного інформаційного простору призводить до послаблення інформаційного суверенітету держави, а рівень розвитку та безпека інформаційного простору впливають на стан безпеки будь-якої держави взагалі. Саме тому, одним із напрямів міжнародної діяльності в інформаційній сфері є формування та удосконалення системи заходів міжнародної інформаційної безпеки.

Враховуючи масштаби глобального інформаційного виклику, неможливість вирішення зазначених проблем зусиллями однієї або навіть декількох держав, слід усвідомити необхідність розвитку міждержавного співробітництва в сфері забезпечення міжнародної інформаційної безпеки в межах *Організації Об'єднаних Націй*, здатної комплексно вирішувати будь-які політичні проблеми, при найширшому представництві і максимально враховуючи інтереси всієї світової спільноти.

Ідея забезпечення міжнародної інформаційної безпеки вперше отримала практичну реалізацію в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/53/70 «Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки» від 4 грудня 1998 р. Цей документ започаткував спільне обговорення питань створення абсолютно нового міжнародно-правового режиму, структурним елементом якого в перспективі стали інформація, інформаційна технологія і методи її використання [19].

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/49 «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки» від 1 грудня 1999 р. вперше вказала на загрози міжнародній безпеці інформаційного простору стосовно не лише до цивільної, а також до військової сфери [20].

У виконання цієї Резолюції в 2000 р. в Секретаріаті ООН були представлені «Принципи, що стосуються міжнародної інформаційної безпеки», які були опубліковані в доповіді Генерального секретаря ООН від 10 червня 2000 р. для їх подальшого спільного обговорення. Принципи визначають правила поведінки держав в інформаційному просторі, створюючи для них відповідні моральні зобов'язання, а також закладають основу для міжнародних переговорів під егідою ООН та інших міжнародних організацій з проблем інформаційної безпеки. Вперше були наведені такі визначення понятійного апарату системи міжнародної інформаційної безпеки, як: «інформаційний простір», «інформаційний ресурс», «інформаційна війна», «інформаційна зброя», «інформаційна безпека», «загроза інформаційної безпеки», «міжнародна інформаційна безпека», «неправомірне використання інформаційно-телекомунікаційних систем», «несанкціоноване втручання в інформаційно-телекомунікаційні системи та інформаційні ресурси», «критично важливі структури», «міжнародний інформаційний тероризм» і «міжнародна інформаційна злочинність» [23].

Подальші сесії Генеральної Асамблеї ООН продовжували розпочату дискусію та пошук шляхів вирішення проблем, які знайшли своє закріплення у наступних резолюціях та доповідях. Питання, пов'язані з міжнародною інформаційною безпекою були предметом розгляду багатьох сесій Генеральної Асамблеї ООН, про що свідчать ухвалені резолюції: A/RES/55/63 від 4 грудня 2000 р. і A/RES/56/121 від 19 грудня 2001 р. про боротьбу зі злочинним використанням інформаційних технологій, A/RES/57/239 від 20 грудня 2002 р. про створення глобальної культури кібербезпеки, A/RES/58/199 від 23 грудня 2003 р. і A/RES/64/211 від 21 грудня 2009 р. про створення глобальної культури кібербезпеки і захисту найважливіших інформаційних інфраструктур, A/RES/62/17 від 5 грудня 2007 р. про сприяння розгляду на багатосторонньому рівні існуючих та потенційних загроз у сфері інформаційної безпеки, A/RES/71/28 від 5 грудня 2016 р. про досягнення в сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної

безпеки тощо.

Активну політику щодо забезпечення інформаційної безпеки проводить й *Європейський Союз*. Гарантування міжнародної інформаційної безпеки та її складової – кібербезпеки стало одним із пріоритетних напрямів діяльності ЄС.

У 2001 р. Комісією ЄС було представлено перший документ під назвою «Мережева та інформаційна безпека: європейський політичний підхід», в якому була представлена концепція вирішення проблеми інформаційної безпеки. У документі використовується термін «мережева та інформаційна безпека», який трактується як здатність мережі або інформаційної системи чинити опір випадковим подіям або зловмисним діям, які становлять загрозу доступності, автентичності, цілісності та конфіденційності даних, що зберігаються або передаються, а також послуг, що надаються через ці мережі і системи [6].

У наступні роки органами ЄС було прийнято велику кількість нормативно-правових документів, які передбачають різноманітні підходи забезпечення інформаційної безпеки в державах-членів ЄС. Серед них можна назвати такі: Рамкове рішення Ради ЄС 2005/222/JHA щодо нападу на інформаційні системи від 24 лютого 2005 р., яка встановила мінімальні правила визначення кримінальних злочинів та санкцій у сфері неправомірного впливу на інформаційні системи [3]; Повідомлення Комісії ЄС «На шляху до загальної політики в сфері боротьби з кіберзлочинністю» від 22 травня 2007 р., в якому даються визначення терміну «кіберзлочинність» та основні напрями політики ЄС щодо інформаційної безпеки [8]; Повідомлення Комісії ЄС «Захист Європи від широкомасштабних кібератак та руйнувань: посилення рівня підготовленості, безпеки та стійкості» від 30 березня 2009 р., в якому визначено основні заходи для посилення безпеки та здатності європейської критичної інформаційної інфраструктури протистояти зовнішнім впливам [1]; Стратегія кібербезпеки ЄС «Відкритий, надійний та безпечний кіберпростір» від 07 лютого 2013 р., яка рекомендує державам-членам ЄС розвивати міждержавне співробітництво у протидії кіберзагрозам [4]; Директива Європейського парламенту і Ради ЄС щодо заходів по забезпеченню високого загального рівня безпеки мережевих та інформаційних систем у всьому Союзі від 6 липня 2016 р., яка закріпила єдині правила та вимоги в сфері кібербезпеки для всіх держав-членів ЄС (підвищення спроможності системи кібербезпеки на національному рівні, підвищення рівня європейського співробітництва і запровадження управління ризиками та зобов'язання сповіщати про кіберінциденти операторів базових послуг та провайдерів цифрових послуг тощо) [2]; Повідомлення Комісії ЄС «Стійкість, стримування та захист: створення сильної кібербезпеки для ЄС» від 13 вересня 2017 р., в якому визначається важливість кібербезпеки для процвітання та безпеки держав-членів ЄС і необхідність колективного та широкомасштабного підходу у протидії кіберзагрозам [7] тощо.

Задля вдосконалення системи інформаційної безпеки в рамках ЄС був сформований спеціалізований організаційний механізм. Важливу роль у ньому відіграє Європейське агентство з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), яке було створено 10 березня 2004 р. До завдань ENISA відноситься вдосконалення мережевої та інформаційної безпеки в ЄС, сприяння розвитку культури мережевої та інформаційної безпеки на користь громадян, споживачів, підприємств та громадських організацій ЄС, а також сприяння безперебійному функціонуванню внутрішнього ринку ЄС [5].

Усвідомлюючи той факт, що ефективність забезпечення інформаційної безпеки в європейському кіберпросторі також залежить від розвитку співпраці держав у рамках міжнародних органів у 2013 р. в структурі Європейського поліцейського офісу (Європол) був утворений *Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю*. До пріоритетних напрямів діяльності Центру відноситься розслідування шахрайства через інтернет-мережі, а також розслідування злочинів, що посягають на безпеку критично важливої інфраструктури та інформаційних систем ЄС [12].

Слід відзначити, що ЄС сьогодні активно модернізує власні сектори безпеки у кіберпросторі у відповідності до викликів сучасності. Цей процес відбувається шляхом: впорядкування нормативної бази, що має забезпечити цілісність державної політики в даній сфері; вироблення європейських керівних принципів щодо забезпечення інформаційної безпеки; збільшення чисельності підрозділів, що забезпечують інформаційну безпеку; посилення контролю за національним інформаційним простором; зміцнення захисних механізмів для критичної інформаційної інфраструктури ЄС тощо.

Розуміючи актуальність проблеми забезпечення інформаційної безпеки як складової системи національної безпеки, більшість держав світу почали здійснювати внутрішньодержавні комплексні заходи з безпеки в кіберпросторі. Ці заходи пов'язані, перш за все, з розробкою і вдосконаленням національного законодавства в даній галузі і створенням спеціалізованих структур, що відповідають за безпеку в кіберпросторі.

Кібербезпека, на сьогодні, є стратегічною проблемою державного значення, яка зачіпає всі верстви населення. Державна політика з кібербезпеки служить засобом посилення національної безпеки і надійності інформаційних систем держави. Стратегії з кібербезпеки були прийняті такими державами як США, Швеція, Естонія, Фінляндія, Чехія, Франція, Німеччина, Литва, Великобританія, Канада, Японія, Індія, Австралія, Нова Зеландія, Колумбія тощо. Список країн наочно показує, що проблема кібербезпеки визнається актуальною в усьому світі [11, с. 3]. Не залишилась осторонь цієї проблеми й Україна, яка 15

березня 2016 р. схвалила Стратегію кібербезпеки України [22]. Цей документ визначає пріоритети та напрямки кібербезпеки і є важливим структурним елементом для формування політики інформаційної безпеки, яка відповідатиме світовому рівню.

Останнім часом для багатьох країн світу стало актуальним питанням захисту об'єктів критичної інфраструктури. Під *захистом об'єктів критичної інфраструктури* розуміються заходи щодо забезпечення безпеки взаємозалежних систем, мереж і активів, що лежать в основі служб, життєво необхідних для функціонування суспільства. Об'єкти критичної інфраструктури можуть бути військовими і цивільними, а також мати подвійне призначення. Як приклади життєво важливими об'єктами матеріальної інфраструктури можна назвати дороги, мости, аеропорти, споруди зв'язку, електростанції, банківська сфера, виробництво і розподіл електроенергії, медичні послуги, державні аварійно-рятувальні служби, а також повітряні і наземні перевезення тощо. З цього приводу, в Резолюції Ради Безпеки ООН S/RES/2341 (2017) «Про захист критичної інфраструктури» від 13 лютого 2017 р. зазначається, що «кожна держава сама визначає, які об'єкти його інфраструктури є критично важливими і, як забезпечити їх ефективний захист...» [21]. Таким чином, сегменти інфраструктури, визначені в різних країнах, можуть різнитися від звичайного усвідомлення «стратегічних об'єктів». Наприклад, у США ця сфера, поряд з об'єктами, що забезпечують життєдіяльність суспільства, також включає в себе «Національні пам'ятники (статуї) і історичні площі», «Виборчу систему», дипломатичні місії, які також можуть стати об'єктом кібератак.

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства об'єкти критичної інфраструктури не можуть існувати без інформаційної інфраструктури, тобто без комп'ютерів і мереж, представлених, в першу чергу, системами диспетчерського управління та збору даних, взаємозалежність яких дозволяє обмінюватися інформацією та здійснювати аналіз відповідно до всіх критично важливих функцій. Здійснення далекого доступу до управління такими об'єктами на користь підвищення ефективності та скорочення витрат відкрило критичну інфраструктуру для кіберзагроз. Нинішня геополітична арена перетворила кібератаки на критичну інфраструктуру в «кібервійну», оскільки потенціал для порушення критичної інфраструктури країни шляхом вимкнення електростанцій, руйнування нафтопроводів, навіть припинення постачання води та опалення комунальних підприємств може надати значну військову перевагу. Безперечно, що саме ці обставини в значній мірі можуть підірвати основи національної безпеки будь-якої країни світу.

Увага до проблеми забезпечення інформаційної безпеки не обійшла й Україну, яка останнім часом потерпає від антиукраїнського впливу, що пропагує ідею сепаратизму, насильства, національної ворожнечі і є спробами руйнування національної ідентичності України, знищення міжнаціональної злагоди, посягання на конституційний лад України, територіальну цілісність держави тощо. Проблема забезпечення інформаційної безпеки України актуалізувалася в умовах війни на Сході, коли з боку Російської Федерації відбувається інформаційна експансія, упереджене та тенденційне висвітлення фактів та явищ, а технології російських інформаційно-психологічних операцій спрямовані на забезпечення домінування в українському (а також у глобальному) інформаційному просторі та на утримання медійної переваги. Через російські пропагандистські інформаційно-психологічні кампанії, акції, медіазаходи відбувається вплив не лише на суспільну свідомість громадян України, а й на світову громадськість.

Окрім того, Україна одночасно з іншими державами 27 червня 2017 р. зазнала найбільшої хакерської атаки, яка поширила вірус Petya.A, що блокує роботу комп'ютерних систем. Кібератаки зазнали українські державні установи (Кабінет Міністрів України, Національна поліція України тощо), аеропорт «Бориспіль», Чорнобильська атомна електростанція, українські банки, енергетичні компанії, державні інтернет-ресурси і локальні мережі, українські медіа і ряд інших великих підприємств. Ця кібератака призвела до зараження комп'ютерів по всьому світу (США, Великобританія, Німеччина, Польща, Індія, Литва та ін.), і завдала збитків приблизно на 8 млрд. доларів США [9, с.143].

З урахуванням зазначених загроз заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України повинні здійснюватися шляхом: забезпечення інформаційного суверенітету України; удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, впровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; забезпечення неухильного дотримання конституційного права громадян на свободу слова, доступу до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції; вживання комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України тощо.

Необхідно відзначити, що Україною вже були зроблені деякі практичні кроки у сфері забезпечення інформаційної безпеки. Так, з метою створення державної системи захисту об'єктів критичної

інфраструктури, порушення роботи яких може завдати шкоди національним інтересам України 6 грудня 2017 р. Розпорядженням Кабінету Міністрів України була схвалена Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури [15]. У документі визначаються основні напрямки, механізми і строки комплексного правового врегулювання питання захисту критичної інфраструктури та створення системи державного управління в цій сфері.

Завдання практичної реалізації нових підходів у протидії загрозам критичної інфраструктури було визначено Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. [13]. Крім того, здійснюється підготовка проекту Закону «Про критичну інфраструктуру та її захист», який дозволить забезпечити створення необхідної для цього законодавчої бази. У разі прийняття цей Закон закріпить принципи та напрями розбудови державної системи захисту критичної інфраструктури, визначить правові та організаційні засади забезпечення її діяльності і стане складовою частиною законодавства України у сфері національної безпеки [18].

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, потрібно зауважити, що в умовах сучасного розвитку інформаційного суспільства, захист національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки вже стали пріоритетними стратегічними завданнями багатьох держав світу. Інформаційна безпека визнається невід'ємним елементом системи національної безпеки. При цьому, інформаційна безпека як складова національної безпеки держави може розглядатися як самостійна частина.

Міжнародний характер загроз інформаційної безпеки зумовлює необхідність вироблення спільної стратегії інформаційної безпеки і розвиток міждержавного співробітництва в рамках міжнародних організацій у зазначеній сфері.

Питання забезпечення інформаційної безпеки є вкрай важливими для української держави на сучасному етапі, що, насамперед, обумовлено необхідністю протистояти протиправним посяганням на інформаційний простір України. Зважаючи на те, що стратегічно визнаним пріоритетом зовнішньої політики України є європейська інтеграція, то завданням для української влади повинно стати розвиток ефективного діалогу з ЄС у питаннях забезпечення інформаційної безпеки. Окрім того, потрібно детально вивчати практичний досвід зарубіжних країн, які вже мають організаційно-правову основу щодо забезпечення інформаційної безпеки та максимально використати їхній досвід у національній законотворчості та здійсненні дієвих заходів у зазначеній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Communication from the Commission on Critical Information Infrastructure Protection «Protecting Europe from large scale cyber-attacks and disruptions: enhancing preparedness, security and resilience» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009DC0149>.
2. Concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1148&from=EN>.
3. Council framework decision 2005/222/JHA on attacks against information systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32005F0222>.
4. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security>.
5. European Union Agency for Network and Information Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa>.
6. Network and information security: proposal for a european policy approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0298&from=EN>.
7. Resilience, Deterrence and Defence: Building strong cybersecurity for the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017JC0450&from=EN>.
8. Towards a general policy on the fight against cyber crime [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISUM%3A114560>.
9. Voitsikhovskiy A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cejiss.org/issue-detail/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNrQwU_U5YpDjiOGJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk.
10. Блюменау Д.И. Информация: миф или реальность? (О состоянии понятий «знание» и «социальная информация»). [Текст] / Д. Блюменау // Научно-техническая информация. – 1985. - № 2. Сер. 2. - С. 1–4.
11. Бородакий Ю.В., Добродеев А.Ю., Бутусов И.В. Кибербезопасность как основной фактор национальной и международной безопасности XXI века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/kiiberbezopasnost-kak-osnovnoy-faktor-natsionalnoy-i-mezhdunarodnoy-bezopasnosti-hh-veka-chast-1/viewer>.
12. Гассельбах К., Загородня І. Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю починає роботу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://p.dw.com/p/17HRW>.
13. Закон України «Про національну безпеку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
14. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
15. Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-shvalennya-koncepciyi-stvorenniya-derzhavnoy-sistemi-zahistu-kritichnoy-infrastrukturi>.
16. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання [Текст] : монографія / А.Ю. Нашинець-Наумова. – Київ: «Гельветика», 2017. – 168 с.

17. Правові засади інформаційної безпеки України [Текст] : монографія / Біленчук П.Д. [та ін.] ; за ред. П.Д. Біленчука. Харків, 2018. - 289 с.
18. Про критичну інфраструктуру та її захист [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996.
19. Резолюція A/RES/53/70 ГА ООН «Достижения в сфере информатизации и телекоммуникации в контексте международной безопасности» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://undocs.org/ru/A/RES/53/70>.
20. Резолюція A/RES/54/49 ГА ООН «Достижения в сфере информатизации и телекоммуникации в контексте международной безопасности» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://undocs.org/ru/A/RES/54/49>.
21. Резолюція Ради Безпеки ООН S/RES/2341 (2017) «Про захист критичної інфраструктури» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://undocs.org/ru/S/RES/2341\(2017\)](https://undocs.org/ru/S/RES/2341(2017)).
22. Стратегія кібербезпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.
23. Фролова О.М. Роль ООН в системі міжнародної інформаційної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3468/3140.

REFERENCES

1. Communication from the Commission on Critical Information Infrastructure Protection «Protecting Europe from large scale cyber-attacks and disruptions: enhancing preparedness, security and resilience» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009DC0149>.
2. Concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1148&from=EN>.
3. Council framework decision 2005/222/JHA on attacks against information systems [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32005F0222>.
4. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security>.
5. European Union Agency for Network and Information Security [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa>.
6. Network and information security: proposal for a european policy approach [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0298&from=EN>.
7. Resilience, Deterrence and Defence: Building strong cybersecurity for the EU [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017JC0450&from=EN>.
8. Towards a general policy on the fight against cyber crime [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISUM%3A114560>.
9. Voitsikhovskiy A., Bakumov O., Ustymenko O., Marchuk M. The Legal Mechanisms of Ensuring Regional Cooperation in Combatting Crime Within the Framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.cejiss.org/issue-detail/the-legal-mechanisms-of-ensuring-regional-cooperation-in-combatting-crime-within-the-framework-of-the-council-of-europe-experience-of-ukraine?fbclid=IwAR2el_dNRQwU_U5YpDji0GJcS7iVdch4mX1j_nesgmMWgAIN9uopNjJsEhk.
10. Bljumenau D.I. Informacija: mif ili real'nost'? (O sostojanii ponjatij «znanie» i «social'naja informacija»). [Tekst] / D. Bljumenau // Nauchno-tehnicheskaja informacija. – 1985. - № 2. Ser. 2. - S. 1–4.
11. Borodakij Ju.V., Dobrodeev A.Ju., Butusov I.V. Kiberbezopasnost' kak osnovnoj faktor nacional'noj i mezhdunarodnoj bezopasnosti HHI veka [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://cyberleninka.ru/article/n/kiberbezopasnost-kak-osnovnoy-faktor-natsionalnoy-i-mezhdunarodnoy-bezopasnosti-hh-veka-chast-1/viewer>.
12. Gassel'bah K., Zavgorodnja I. Evropejs'kij centr borot'bi z kiberzlochinnistju pochinae robotu [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://p.dw.com/p/17HRW>.
13. Zakon Ukraїni «Pro nacional'nu bezpeku Ukraїni» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
14. Konstitucija Ukraїni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
15. Koncepcija stvorennja derzhavnoї sistemi zahistu kritichnoї infrastrukturi [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennja-koncepciji-stvorennja-derzhavnoyi-sistemi-zahistu-kritichnoyi-infrastrukturi>.
16. Nashinec'-Naumova A.Ju. Informacija bezpeka: pitannja pravovogo reguljuvannja [Tekst] : monografija / A.Ju. Nashinec'-Naumova. – Kiїv: «Gel'vetika», 2017. – 168 s.
17. Pravovi zasadi informacijnoї bezpeki Ukraїni [Tekst] : monografija / Bilenchuk P.D. [ta in.] ; za red. P.D. Bilenchuka. Harkiv, 2018. - 289 s.
18. Pro kritichnu infrastrukturu ta її zahist [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996.
19. Rezoljucija A/RES/53/70 GA OON «Dostizhenija v sfere informatizacii i telekommunikacii v kontekste mezhdunarodnoj bezopasnosti» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://undocs.org/ru/A/RES/53/70>.
20. Rezoljucija A/RES/54/49 GA OON «Dostizhenija v sfere informatizacii i telekommunikacii v kontekste mezhdunarodnoj bezopasnosti» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://undocs.org/ru/A/RES/54/49>.
21. Rezoljucija Radi Bezpeki OON S/RES/2341 (2017) «Pro zahist kritichnoї infrastrukturi» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : [https://undocs.org/ru/S/RES/2341\(2017\)](https://undocs.org/ru/S/RES/2341(2017)).
22. Strategija kiberbezpeki Ukraїni [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.
23. Frolova O.M. Rol' OON v sistemі mizhnarodnoї informacijnoї bezpeki [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3468/3140.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Вісник Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна**

Серія «ПРАВО»

ВИПУСК 29

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Українською, російською та англійською мовами

Комп'ютерне верстання: В. Ю. Радівілова

Підписано до друку 27.05.2020 р. Формат 60×84 1/8

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 47,5. Обл.-вид. арк. 55,22

Наклад 100 пр. Зам. №

Ціна договірна

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Надруковано: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №3367 від 13.01.2009 р.